

УДК 94 (477.8)

ББК 63.3 (4 Укр) 624

Г.В. Стефанюк

ОСВІТА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОГРАМОВИХ ЗАСАДАХ ОУН (Б) ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті висвітлено втілення політичної доктрини ОУН(Б) у культурно-освітній діяльності організації. Проаналізовано освітні документи ОУН(Б) та показано роль організації в наданні навчально-виховному процесу національного характеру.

Ключові слова: Генеральна Губернія, Рейхскомісаріат України, німецький окупаційний режим, нацистський “новий порядок”, народна школа, національна освіта, Організація Українських Націоналістів.

Незважаючи на системні дослідження подій Другої світової війни на території України, що проводяться впродовж шістдесяти років, до останнього часу існує чимало “білих плям”, які не дають змоги максимально повно й об’єктивно відтворити історичне минуле в його складності й багатовимірності. До таких малодосліджених сторінок воєнної історії належить висвітлення ідеологічних засад Організації українських націоналістів щодо розбудови української національної культури й освіти у воєнний період.

Аналізуючи основні наукові праці з проблеми дослідження, слід відзначити, що програмні засади ОУН(Б) щодо освіти та культури й практичні заходи їх реалізації в період Другої світової війни вивчалися науковцями В.Сергійчуком, О.Вересем, В.Ухачем. Використавши здобутки історичної науки з проблеми дослідження, автор уважала одним із важливих завдань знайти й залучити до наукового обігу нові джерела. Основна частина документів зосереджена в Центральному державному архіві вищих органів влади й управління України, зокрема у фонді 3833 “Крайовий провід Організації українських націоналістів на західноукраїнських землях”.

Мета статті полягає в об’єктивному висвітленні національної освіти як важливого чинника культури в ідеології ОУН(Б) у період Другої світової війни.

Початок війни між Німеччиною та СРСР ОУН зустріла у всеозброєнні. Передусім було офіційно задекларовано самостійницьку позицію організації, яка у своїй діяльності керувалася, насамперед, загальнонаціональними інтересами України. Зокрема, представники ОУН зазначали, що борються за самостійну Україну, а не за “чужі імперіалізми”, які державну соборність України не визнають. Вони наголошували, що “не заміна одного окупанта на іншого, а самостійна Україна. Не надія на допомогу і ласку чужих імперіалістичних сил, а власні організовані сили – це наша орієнтація” [16, арк.87].

З таких позицій ОУН(Б) 30 червня 1941 р. проголосила “Акт відновлення Української держави” [7, с.57]. Але спробам відродження українсь-

кої державності було швидко покладено край. Уже 5 липня 1941 р. був заарештований С.Бандера [4, с.301], а новостворений уряд Я.Стецька розігнано.

Після невдалої спроби відновити під егідою Німеччини незалежність України стало остаточно зрозуміло, що в особі гітлеризму український народ має непримиренного ворога, який реалізовує щодо нього суто імперіалістичні наміри. Керівництво ОУН(Б), роблячи ставку на Третій Рейх, не врахувало, що Німеччина не тільки не має жодного бажання відновлювати українську державність, а навпаки, ставить за мету колонізацію України, поневолення її населення, веде політику на знищення культури й освіти.

Самостійницький характер позицій, на яких будувалися політичні доктрини ОУН(Б), з початком липня 1941 р. знайшли втілення і в культурно-освітній діяльності організації. Стосовно культурно-освітньої політики в документах ОУН(Б), прийнятих на Другому великому зборі у квітні 1941 р., зазначалося, що організація виступає “за безплатну освіту, за обов’язкове середнє навчання, за розширення мережі шкіл, бібліотек, за забезпечення студентів стипендіями, харчами, мешканням та навчальним приладдям, за повну пошану до праці інтелігенції” [1, с.223]. Керівники ОУН в основних положеннях культурно-освітньої програми вказували, що відродження нації повинно мати глибоке коріння в історії українського народу, спиратися на героїчні зразки вітчизняної культурної спадщини. Вони вважали, що культурно-освітня діяльність має бути для членства ОУН не самоціллю, а важливим засобом для досягнення політичної незалежності [10, с.8].

З початком військових дій між Німеччиною та СРСР ОУН отримала можливість розгорнути культурно-освітню діяльність у всеукраїнському масштабі. Основний її тягар було покладено на похідні групи й освітньо-культурний сектор організації. Початковими завданнями, які постали перед організацією в цей період, були такі: розбудувати організаційну мережу, провести організацію всіх ділянок національно-культурного життя та посилити патріотичні, самостійницькі настрої широких народних кіл [10, с.11].

У період з 1941 р. по 1944 р. культурно-освітній сектор ОУН виконував основний тягар роботи з організації навчання українських дітей у національній школі, функціонування культурно-мистецьких закладів, пропаганді національно-державницьких ідей. Важливого значення надавала ОУН питанням навчання й виховання української молоді.

У шкільній політиці, як зазначалося на Першому конгресі ОУН, указувалося, що виховання народних мас у національно-державному дусі поряд із становленням ефективної шкільної системи, яка б піднесла на належний рівень розвиток освіти українського народу, буде пріоритетним напрямком діяльності держави. В основу народного шкільництва, як уважала організація, ляже система української обов’язкової та безплатної

школи, яка забезпечить усебічний розвиток людини й охоплюватиме практичне й фахово-професійне навчання [14, арк.1].

У постановах Другої (квітень 1941 р.) та Третьої (17–21 лютого 1943 р.) конференцій ОУН(Б) проголошувалося: “Боремося за повний розвиток української культури, за її націоналістичний зміст, за повну духовну незалежність її від московсько-більшовицького світу й від світу німецького. Стоїмо за опанування й вироблення шарів українського вчителства всіх ступенів, за виховання молоді в національно-державницькому дусі, за надання всім формам шкільництва національно-державницького змісту” [7, с.146].

Розглядаючи ставлення ОУН до проблем виховання молоді, необхідно зауважити її подвійну позицію. По-перше, це була виховна дія національно-суспільних впливів. По-друге, це планово організоване навчання та виховання. Так, в освітньому документі “Націоналізм: нова сила виховання” наголошувалося, що тільки ідея нації пов’язує виховання з надбанням минулого, сучасного й творчістю майбутнього, надаючи цьому процесові єдності. Через націю виховання набуває історичності, всеохоплюючого впливу та формування дійсності [13, арк.21].

Аналізуючи освітні програми ОУН, необхідно підкреслити, що організація покладала в основу шкільництва української держави систему національної школи, яка змогла б створити належні умови для всебічного розвитку людини. Керівництво, догляд за шкільництвом, сприяння й допомога учням в отриманні освіти, створення системи позашкільного навчання, допущення приватних освітніх установ і чужомовного навчання підлягатимуть контролю й регулюватимуться державою [25, арк.21]. ОУН вбачала мету навчання й виховання в тому, щоб виростити ініціативного, вольового, фізично здорового громадянина української держави, здатного до творчої праці, вихованого на моральних засадах національно-державного життя. Завданням народної освіти організація вважала виховання як шкільної молоді, так і народних мас культурної спільноти, свідомої національної єдності, що сприяла б викристалізації власної національно-культурної індивідуальності [15, арк.28].

Завдання виховання український націоналізм пов’язував із потребами й завданнями української нації [2]. Свою виховну діяльність ОУН проявляла у двох напрямках: 1) у необхідності організувати всі сфери національно-суспільного життя, надавши їм при цьому такого змісту й форми, щоб вони зміцнювали націю; 2) дати в теорії та практиці нову систему національної педагогіки, програму та організацію шкільництва, які відповідали б духовним потребам української нації [13, арк.22].

Таким чином, націоналістичне виховання мало розвивати національно-державницькі ідеї, формувати духовно-моральні, культурно-освітні та суспільно-політичні погляди, поєднавши суспільне виховання й освіту,

уважаючи останню однією з основних складових цілої виховної системи [14, арк.23].

Реалізація освітньо-виховних завдань ОУН відображалася в тематиці й плануванні навчальних дисциплін, організації шкільництва. Організація наголошувала на важливості поєднувати в навчанні й вихованні надбання гуманітарних і природничих наук у єдину цілісність, ставлячи на перше місце пізнання національно-історичної дійсності та суспільного середовища [11, арк.23].

Результатом значної роботи українських патріотів в умовах нацистського “нового порядку” було те, що територія Західної України покрилася мережею народних і професійних шкіл. Було організовано спеціальні комісії з реорганізації шкільництва, налагоджено видавництво нових підручників [24, арк.218]. Аналіз навчальних програм з історії, географії України [23, арк.16], українознавства [20, арк.1–39] переконливо свідчать про те, що вони були побудовані на правдивих героїчних сторінках історії українського народу, виховували в дітвори любов до свого рідного. Основне завдання полягало у вихованні свідомих громадян – патріотів своєї держави. Яскравим доказом є шкільні зошити з записами матеріалу окремих навчальних дисциплін, розробленою методикою викладання й засвоєння матеріалу [21, арк.4].

У початковий період німецької окупації (1941 – початок 1942 рр.) українські національно-патріотичні сили підійшли до вирішення питання організації шкільництва з метою розбудови системи освіти у всіх її структурних компонентах.

Незважаючи на постійні переслідування окупаційною владою будь-яких виявів національно-визвольного руху, ОУН робила все можливе, щоб українська молодь навчалася в національній школі, вважаючи цю передумову головним фактором виховання патріотів України [24, арк.355]. Так, у виданій організацією інструкції (Ч.8 за 1941 р.) з виховної роботи зі шкільною молоддю підкреслювалася важливість виховання молодого покоління в житті кожної нації: “Ми не можемо віддати нашої дітвори ворогам, не сміємо допустити, щоб наші діти виховувались у ворожому народу дусі, виходили зі школи яничарами. Мусимо боротися за душу дитини, не дати викривити її, мусимо виховати її в національному дусі” [22, арк.90].

Вагомий внесок у формуванні ідеологічно-світоглядних, програмних засадах українського націоналізму належить М.Сціборському. У своїх науково-теоретичних доробках, присвячених проблемам ідеології ОУН, практичним завданням майбутнього державного устрою української держави, він зазначав, що тільки через власну державу нація стає творчим чинником історії. Складовою частиною поступу нації до власної державності є культурно-освітня політика на національних засадах. М.Сцібор-

ський доводив, що ОУН стоїть на позиції, що в умовах окупації можливості просвітнього руху дуже обмежені, оскільки це прямий шлях до розуміння народом його національно-політичної сили й свідомості.

Привертають увагу культурно-освітні положення напрацьованого в 1941 р. М.Сціборським Проекту Основних Законів (Конституції) Української держави, до недавнього часу маловідомого широкому загалу української громадськості [11, арк.1–8]. Метою виховання й освіти, як підкреслювалося в документі, є “творення суспільного типу людини, здатної до активного способу життя” [11, арк.8]. У Проекті зазначалося, що в основу освіти буде покладено систему національної, державної, обов’язкової, єдиної та безплатної школи, яка повинна забезпечити всебічний розвиток людини. “Держава зберігатиме за собою право догляду за школою” [11, арк.9]. Особлива роль у навчально-виховному процесі мала належати релігії, яка сприяла б розвитку духовно-моральних сил людини, суспільства й нації [11, арк.2]. Автор Проекту Основних Законів уважав безпідставними твердження, що праця в галузях шкільництва й просвіти сама приведе до самостійності без боротьби.

Питанням місця та ролі культурно-освітнього життя нації значну увагу приділяли ідеологи ОУН С.Бандера, Я.Стецько, С.Ленкавський. Зокрема, Я.Стецько зазначав, що провідною основою виховання й освіти в майбутній українській державі має бути героїчний стиль і зміст життя. В основі шкільництва – система державної, обов’язкової, безплатної народної школи [17, арк.123]. “Держава надаватиме допомогу талановитим дітям, гарантуватиме свободу творчої людини, введе законний обов’язок фізичного виховання, соціальні гарантії та опіку здоров’ям своїх громадян, виступаючи водночас за здорову українську родину” [17, арк.124].

Заслугує на увагу розроблена С.Ленкавським програма ОУН щодо засадних основ державотворення в Україні. Значне місце в ній автор відводить питанням розвитку національної культури, здійсненню її історичних завдань, розбудові рідної освіти, української національної церкви [27, арк.25].

Важливо, на нашу думку, зазначити розроблені О.Ольжичем конкретні завдання ОУН у культурно-освітній сфері. Автор зазначає, що “в освітньо-просвітнянській галузі, яка мала б слугувати закріпленню в найширших масах народу націоналістичної духовності, нагальною поставала проблема організації навчально-виховної системи на засадах національної традиції” [6, с.230].

ОУН виступала з вимогою поглибити планову організацію наукових студій з українознавства, послідовно й систематично вивчати історію України, літературу й філософію [13, арк.226]. Так, складовою частиною теоретичних пошуків, які пов’язувалися з розбудовою української націо-

нальної освіти, було опубліковане на початку 1940-х років з ініціативи доктора А.Волошина в науковому збірнику Українського вільного університету (м.Прага) цікаве дискусійне дослідження “Про шкільне право майбутньої Української держави” [28, арк.93]. У 1941 р. ОУН видала в Празі працю “Напрявні, система і програма української національної школи” за редакцією Л.Білецького. Основну увагу в названих роботах надано проблемам організації нижчого й середнього шкільництва [28, арк.95].

Здійснення навчально-виховного процесу в націоналістичному дусі покладалося на реферантуру з культурно-освітніх справ Крайової Екзекутиви (виконавчий орган) ОУН, основні завдання якої: 1) накреслити напрями культурно-освітньої діяльності згідно з програмою ОУН [26, арк.3]; 2) опікуватися розвитком культури; 3) слідкувати за розвитком шкільництва й духом навчання в школах, намагаючись забезпечити організації якнайширший вплив на навчання; 4) організувати позашкільне виховання молоді в культурно-освітніх товариствах; 5) знайти відповідну форму й тактику праці в місцевих умовах; 6) налагодити підготовку й організацію ретельного навчання працівників культурно-освітньої сфери, активно співпрацюючи при цьому із суспільним і пропагандистським секторами [24, арк.211].

Важливо відзначити, що значну увагу ОУН приділяла самоосвітньому рухові. З цією метою в 1943 р. було видано “Стінний буквар для дорослих”, у селах повітів організовувалися курси для неграмотних. Так, упродовж 1942–1943 рр. під керівництвом співробітника Інституту народної освіти С.Волинця було проведено три великі вишкільні курси освітніх організаторів та інструкторів у м.Львів та с.Брюховичі. У переліку запрошених педагогів було чимало представників зі Східної України. Щодо дітей, то основна увага освітніх організаторів приділялася боротьбі з “наворотньою” неписьменністю [8, с.339].

Нацистів непокоїла підготовка освітніх працівників на вишкільних курсах. Зокрема, у повідомленні німецької служби безпеки про діяльність ОУН в Україні від 22 травня 1942 р. говорилося, що “підготовлені націоналісти виїжджали з Галичини і займали без дозволу влади підходящі для себе посади, особливо посади шкільних інспекторів”. Далі зазначалося, що призначені цими шкільними інспекторами вчителі “виховували молодь за особливими інструкціями і готували з них послідовників Бандери. Крім того, ці вчителі вели пропаганду за Бандеру серед українців старшого віку” [9, с.175].

Організація Українських Націоналістів уважала, що дві окупації – більшовицька й німецька – довели до того, що в Західній Україні кваліфікованих учительських кадрів майже не залишилося. Так, в інструкції ОУН відзначалося, що вчителі з чотирма класами народної школи не можуть дати дітям знання, якого самі не мають. “Школу вони трактують

як інституцію, призначену не для виховання молоді, а як “теплий куточок”, в якому вони зможуть зберегти своє мізерне життя та захистити себе від облав і різного роду репресій. На таких вчителів мусять натиснути пропагандисти, примусити їх працювати над собою” [22, арк.90].

Ініційована ОУН програма самоосвітнього руху як альтернативи навчанню української молоді в національній школі дала позитивні результати. Завдання самоосвітньої роботи практично здійснювалися через розгалужену мережу легально діючих майже в кожному селі Західної України домів “Просвіти”, хат-читалень, самоосвітніх гуртків. Організація фактично отримала змогу втілити в життя хоча б окремі положення власної освітньої програми. Зокрема, у постанові ОУН(Б) від 1 вересня 1943 р. говорилося: “В школах творити самоосвітні гуртки. За порозумінням вчителя гуртувати молодь та проводити виховну роботу” [22, арк.34]. На практиці в таких гуртках вивчалися історія та географія України, література, а також проводилися дискусії на теми “Міжнародне положення”, “Положення України”, “Святкування національних свят” [22, арк.34].

З початком 1943 р. стан українського шкільництва трохи погіршився, що пояснювалось офіційною позицією нацистської окупаційної влади, відкритими репресіями й боротьбою з усіма виявами національно-визвольного руху, зміною ситуації на фронтах. У цей час, в 1943 р., відбувся Третій великий збір ОУН(Б), у постановках якого питання культури й освіти стояли дуже гостро. Вони доповнювали постанови попередніх років. На Третій конференції українських націоналістів, яка відбулася 17–21 лютого 1943 р., значна увага приділялась духовному й культурному вихованню молоді “в душі ідеї революційної боротьби, в душі, відмінному від марксистської орієнтації” [7, с.77].

Важливого значення організації навчання українських дітей у національній школі на звільнених від німецьких окупантів землях надавало командування Української Повстанської Армії. “Мусимо пам'ятати, – говорилося у вересневій 1943 р. інструкції, – що ми є ковалями нашої долі, що доля в наших руках, а тому всі до праці, до боротьби за Українську державу” [23, арк.9]. Зі зверненнями подібного змісту виготовлялися листівки-відозви УПА до школярів.

На звільнених УПА територіях утворювалися спеціальні інспектори культури, шкільництва, що займалися ретельним навчанням учителів, відкриттям народних шкіл, друком нових українських шкільних підручників, організацією самоосвітніх гуртків, призначенням культурних працівників на поодинокі райони.

Так, у наказі шефа Політичного штабу УПА Остапа окружному шкільному інспекторові наголошувалося: “На всіх теренах, звільнених УПА від імперіалістів, 15 березня 1943 р. почати 1943 – 1944 учбовий рік, закінчивши поточний ремонт і забезпечивши школи педагогічними сила-

ми” [5, с.24]. Організацію налагодженої роботи шкіл та умов праці вчителів на місцях вищезгаданий керівник Політичного штабу доручив надрайонним і районним управам, зобов’язавши їх забезпечити школи паливом, технічним персоналом, приміщеннями, транспортом і квартирами для вчителів. Цей наказ, як свідчать факти, не був пустою фразою. Так, в одному лише районі “Долина” було відкрито 119 середніх і початкових шкіл, де проводили навчання 185 вчителів. Крім того, відкрито ряд фахових, адміністративних, учительських та інструкторських курсів [3, с.142].

Наближення фронту до Західної України й масовий терор нацистської окупаційної влади змусили керівництво ОУН у кінці 1943 – на початку 1944 рр. внести певні корективи в плани роботи зі шкільною молоддю. Так, у розпорядженні від 20 вересня 1943 р. ОУН(Б), поряд із вимогою вберегти молодь від вивозу в Німеччину [22, арк.3], поставила перед провідниками рефератур такі завдання: 1) посилити виховну роботу серед юнацтва в теренах, опанованих відділами УПА; 2) проводити масове виховання в державницькому дусі через школи, церкви й інші установи; 3) охопити в ряди юнацтва всю молодь (за кожним юнаком) закріплювалася в селі певна кількість осель для проведення національно-патріотичної виховної роботи); 4) політичному референту разом із жіноцтвом організувати опіку й виховання дітвори (4–7 років) та доросту (7–10 років) [19, арк.21].

Незважаючи на вкрай важкі умови, ОУН(Б) в умовах суворой конспірації завжди “проводила масове виховання в державницькому дусі через школи й церкву” [12, арк.21]. Саме в наполегливій праці на культурно-освітній ниві проявилися творчі сили українського націоналізму, який, виходячи з національно-державницьких позицій, у несприятливих умовах відроджував усі сфери українського культурного життя. У протистоянні саме на вчительство, з огляду на його роль і функції в суспільно-політичному житті, особливу ставку робили сили руху опору, представлені ОУН та УПА.

Політика німецької окупаційної влади змусила керівництво ОУН(М) та ОУН(Б), командування УПА з початком 1944 р. перейти на шлях підпільної суспільно-громадської праці, що передбачала національно-патріотичне виховання української громадськості, проведення конкретної практичної роботи. Основні її напрями в умовах просування фронту на захід полягали в тому, щоб зміцнити національну свідомість, виробити почуття власної гідності, активізувати населення на суспільно-корисну працю, насамперед у культурно-просвітній виховній роботі. Організація покладала це завдання на політичних референтів районів, які, зокрема в галузі шкільництва, зобов’язувались регулярно подавати структуру шкільного апарату на місцях із характеристикою стану й планів подаль-

шої роботи [18, арк.7]. Власне цим завданням присвятила свою роботу конференція керівників окружних осередків пропаганди ОУН, що відбулася 2 жовтня 1944 р. Виступаючи на ній, Р.Жабко, Роса, Мудрий розкрили основні напрями та найближчі завдання пропагандистської та виховної роботи в нових умовах [24, арк.386].

У 1944 р., в умовах масового закриття шкіл, ОУН ставила вимогу невідкладної опіки всією молоддю, оскільки “від нас залежить їхнє майбутнє”. А це вимагало від кожного члена організації бути на кожному кроці прикладом для молоді, своїми діями вказувати їй на шлях у майбутнє, прищеплювати любов до України, “вказуючи великі чини борців-героїв за найбільшу святість – самостійну Україну” [23, арк.11].

Наведені факти дозволяють зробити висновок про те, що впродовж усього періоду німецькі окупації Західної України ОУН(Б) вели цілеспрямовану боротьбу за збереження української культури й освіти. У практичній діяльності організації завжди пріоритетними були проблеми навчання та виховання української молоді на національно-патріотичних засадах. Це пояснювалося тим, що в боротьбі за українську державність національна освіта відігравала роль важливого чинника. В умовах окупації ОУН(Б) працювала над пошуком альтернативних шляхів навчання й виховання підростаючого покоління, вибором відповідних шляхів організації шкільництва. Практичну реалізацію це знайшло в широкому розгортанні самоосвітнього руху, який давав змогу молоді отримати основні знання з навчальних дисциплін, боротьбі з неписьменністю.

Усеохоплююча боротьба й діяльність ОУН(Б) у культурно-освітній сфері, що мала загальноукраїнський характер, протидіяли намаганням окупаційного режиму проводити антиукраїнську політику. У своїй діяльності організація не обмежувалася лише політичними завданнями, а прагнула впливати на культурно-освітні процеси в Україні, що сприяло виробленню власної програми, визначенню шляхів її практичної реалізації та напрацюванню оптимальних шляхів розвитку майбутньої системи національної культури, освіти й виховання.

1. Верес О. Культурна політика ОУН в програмних документах і матеріалах періоду Другої світової війни // Історія слов'янських народів: актуальні проблеми дослідження. – К., 2000. – Вип. 6. Слов'янські народи в Другій світовій війні. – С.223–227.
2. Виховання і освіта // Краківські вісті. – 1942. – 30 жовтня.
3. Літопис УПА. – Торонто, Львів: Літопис УПА, 1997. – Т.2. – 256 с.
4. Літопис УПА. – Торонто, Львів: Літопис УПА, 1998. – Т.8. – 320 с.
5. Накази командування УПА. – Івано-Франківськ, 1992. – 24 с.
6. Ольжич О. Культурна політика українського націоналізму // Незнаному воякові. – К., 1994. – С.226–230.
7. ОУН в світлі постанов Великих Зборів і Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр. – Торонто, 1955. – 370 с.

8. Паньківський К. Роки німецької окупації. – Нью-Йорк, Торонто: Життя і мислі, 1965. – 480 с.
9. Сергійчук В. ОУН–УПА в роки війни. Нові документи і матеріали. – К.: Дніпро, 1996. – 496 с.
10. Ухач В. Культурно-освітня діяльність ОУН (1929–1944 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1998. – 16 с.
11. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), ф.3833, оп.1, спр.7.
12. Там само, спр.17.
13. Там само, спр.36.
14. Там само, спр.55.
15. Там само, спр.77.
16. Там само, спр.87.
17. Там само, спр.89.
18. Там само, спр.90.
19. Там само, спр.169.
20. Там само, спр.266.
21. Там само, спр.278.
22. Там само, спр.279.
23. Там само, спр.280.
24. Там само, оп.2, спр.1.
25. Там само, спр.9.
26. Там само, спр.61.
27. Там само, спр.64.
28. Там само, оп.3, спр.9.

In the article there have been observed an incarnation of the political doctrine of the Ukrainian Nationalist's Organization (B) in the cultural educational work of the organization. There have been analysed educational documents of the Ukrainian Nationalist's Organization (B) and shown the role of the organization in making educational-studying process of national coloring.

Key words: General Province, Reichskomissariat of Ukraine, German occupational regime, nazi "the new order", national school, national education, Ukrainian Nationalist's Organization.

УДК 94(477.8)

ББК 63.3 (4 УКР 2) 626

О.М. Малярчук

ГІРСЬКІ, ПРИГІРСЬКІ ТА ПОЛІСЬКІ ГОСПОДАРСТВА В ПЕРІОД ХРУЩОВСЬКОГО ДЕСЯТИЛІТТЯ

У статті на основі архівних матеріалів автор висвітлює проблеми й особливості розвитку колективних господарств регіону в рамках командно-адміністративної системи. Стаття розкриває основні напрями й наслідки аграрної політики партійно-радянської влади в період хрущовського десятиліття.

Ключові слова: аграрна політика, західноукраїнський регіон, колгоспи, землеробство, тваринництво.